

ПРИПРЕМЕ ЗА ФОРМИРАЊЕ МОРАВИЧКЕ ПАРТИЗАНСКЕ ЧЕТЕ

У Ивањицу сам дошао из Далмације почетком јуна 1941. године. Бјежао сам од усташа, који су хтели да ме ухапсе и убију као комунисту. Од једног пријатеља из Имотског добио сам пропусницу на туђе име и преко Мостара стигао у Ивањицу. Ту сам затекао Милинка Кушића, који је у Ивањици лсивео илегално. Чим смо се нашли, питао ме о ситуацији у мом родном крају. Послије тога Кушић ме је упознао са стањем у Ивањици.

Одмах смо почели да се договарамо о задацима који стоје пред комунистима. Пошто сам у Ивањици и раније боравио и познавао прилике, могао сам да се укључим у активности.

Најприје смо се договорили да у рудницима. Лиси и Глијечу припремимо саботажу. Ја сам, међутим, морао хитно да одем у рудник Јарандо на Ибру. Тамо сам нашао металског радника Душана Јемуовића, који ме је детаљно обавестио о ситуацији у овом крају. У то време у руднику Јарандо није постојала партијска организација. Дознао сам да су сељаци који живе око рудника сакупили и сакрили доста оружја. Одржао сам састанак с друговима Душаном Јемуовићем, Ђоком Павлићем и студентом Шаном Лекићем, договорили смо се шта даље треба радити и ја сам се потом вратио у Ивањицу. Упослио сам се у руднику Лиси.

У Лиси је требало наћи сараднике за саботажу. Најлакше их је било наћи међу радницима који су радили на пећима. Преко једног машинбравара који је ту радио били смо започели припреме за саботажу, али је управо тада пословођа из рудника Глијеча тражио да хитно пређем у рудник Глијеча. Даље ирипреме за саботажу на пећима у Лиси преузео је машинбравар с неколико радника који су радили на пећима у којим се топио антимон.

У Глијечу сам почео радити управо оних дана кад је почео немачки напад на Совјетски Савез.

Чим смо сазнали за напад на Совјетски Савез, почели су састанци по групама на Плажи реке Моравице. Састанке је организовао Милинко Кушић. Плажа на Моравици била је веома подесна за такве састанке.

Тих дана у Брезови је сличне састанке одржавао Мићо Матовић.

Од почетка напада на Совјетски Савез активност комуниста постала је много интензивнија. Почели смо са саботажама. Неколико пута успели смо да покваримо моторе који су снабдевали рудник компримираним ваздухом. Једног дана тај квар је трајао доста дуго и рад у руднику хмороа је да се прекине. Пословођа је интервенисао, а управник Младеиовић почео је мени претити да ћу бити пријављен Немцима и ухапшен.

Седам-осам дана послије немачког напада на Совјетски Савез морао сам напустити посао и прећи у илегалност. Прешао сам Моравицу и нашао се с Кушићем на Видином кршу. Кушић је и раније опомињао на опрезност. Тек тада смо сазнали да је у Ивањици одржан састанак окупаторских слугу и да је решено који истакнути комунисти треба да се ухапсе. Убрзо нам се придружио и Мићо Матовић. Нас тројица од тада смо живели у илегалности. Договарали смо се, дијелили задатке, одлазили на терен и послије се поново састајали и договарали. Већ првих дана, смо се договорили да смелије примамо у чланство Партије и СКОЈ-а. Највећу пажњу усмјерили смо на Ивањицу.

Посебно смо расправљали о сакупљању оружја. Један део већ сакупљеног оружја био је повјерен на чување Вукадину Стојановићу. Почели смо сакупљати и новчану помоћ, а у неколико случајева скривене пушке смо куповали од сељака.

За рад у СКОЈ-у и са омладином био је задужен Драгоман Радојичић. Требало је да он дође на један састанак и да буде примљен у Срески комитет КПЈ. Кушић је послије тога отишао да одржи још неколико састанака у Ивањици. Мићо Матовић отишао је у Брезову, а одатле у Ужице да обавјести Окружни комитет КПЈ о ситуацији у овом крају. Ја сам у међувремену поново ишао по задатку у рудник Јарандо. Успут сам обавио одређене задатке у Придворици и Вионици. У Придворици сам нашао Драгишу Петровића, који ми је обезбедио везу за Рудно преко учитеља Предрага Вилимоновића. У Рудном сам одржао састанак с једном групом сељака и обавијестио их о ситуацији у земљи и у свијету. Приметио сам да је учитељ Вилимоновић с овим сељацима већ доста радио. Он је код сељака у Рудном уживао велики углед.

Послије тога отишао сам у рудник Јарандо. Тамо сам формирао партијску организацију. У њу су ушли: Душан Јемуовић, Ђоко Павлић, Шане Лекић, а нешто касније у ову партијску организацију укључио се и сликар Бранко Шотра, који је побјегао из Херцеговине испред усташког покоља. Управо тада сам преко једног друга, који је радио у општини Баљевац, сазнао да је за мноштво расписана потјера.

На повратку за Ивањицу поново сам одржао састанак с једном групом активиста у Придворици.

Мићо Матовић се код Окружног комитета у Ужицу задржао дуже него што смо рачунали.

По Мићовом повратку из Ужица одржали смо састанак у шибљаку на имању Милеве Петровић. Ту смо проучили Проглас Централног комитета КПЈ поводом немачког напада на Совјетски Савез. Мићо Матовић тада је предлагао да Кушић води састанке. Кушић је то одбијао говорећи да је Окружни комитет повјерио Мићу Матовићу да руководи партијеким радом у срезу моравичком.

Пошто смо прочитали Проглас ЦК КПЈ и одатле одредили неке задатке, Мићо Матовић је информисао о разговору са Желом Ђурићем. Каже да је Окружни комитет одобрио наш рад. Послије тога је најавио да ће у наш срез ускоро доћи Милан Мијалковић, који је радио на припремању устанка у ужичком крају.

Наставили смо рад по истим задужењима, осим што је Мићо Матовић преузео рад са Скојем, пошто Драгоман Радојичић није дошао.

Послије овог састанка по трећи пут сам путовао у Јарандо са задатком да отуда доведем двојицу другова, на разговор у Ивањицу. Тамо је партијска организација постојала, али није била повезана са Окружним комитетом у Краљеву па смо хтјели да се преко нас повеже. Група комуниста у руднику Јарандо била је веома активна. Она је била успоставила контакте са групом у Рашкој преко судије Драгољуба Пауновића. Овог пута успео сам да се састанем и са Светом Трифуновићем и примио сам га, за кандидата КП.

На повратку за Ивањицу са мном је пошао Душан Јемуовић, а у Рудном нам се придружио учитељ Предраг Вилимоновић.

Веза је била договорена на Видином кршу. Ту смо стигли нас тројица и затекли Мића Матовића, Милинка Кушића и Милана Мијалковића. Мијалковић је пре тога већ одржао неколико састанака, а тада је дуже разговарао с Душаном Јемуовићем и Предрагом Вилимоновићем. Послије тога Мијалковић нас је све упознао са одлуком Политбироа Централног комитета КПЈ од четвртог јула да се одмах прије формирању партизанских јединица и отпочне оружана борба против окупатора, Посебно нас је упознао са злочинима које врше усташе. Говорио нам је и о задацима комуниста у овој ситуацији. Тада нам је саопштио и одлуку о формирању команде Ужичког партизанског одреда. Рекао је да је Милинко Кушић предвиђен за комесара Ужичког партизанског одреда. У Окружном комитету КПЈ, како нас је обавијестио Милан Мијалковић, одлучено је да у моравички срез дође на партијски рад Венијамин Маринковић, који је до тада радио у Ужицу.

Тада смо се договорили да одласком Кушића проширимо Срески комитет КПЈ за срез моравички. Одлучили смо да се у Комитет кооптира Ратко Петровић, радник из Средње Реке, који је раније радио у Чачку, а сада се налазио на овом терену. У Срес-

ки комитет кооптирарга је и Милка Петровић из Ивањице. Послије овог састанка Срески комитет КПЈ за срез моравички радио је у саставу: секретар Мићо Матовић, а чланови Мате Ујевић, Ратко Петровић и Милка Петровић. Састанцима Комитета редовито је присуствовао и Венијамин Маринковић, који је већ дошао на рад у овај срез. На овом састанку договорили смо се још да 12. јула, на традиционалном народном сабору код Бијеле цркве испод Брезове, одржимо велики народни збор.

Почеле су интензивније прршреме за формирање партизанске чете у моравичком срезу. Расправљали смо о саставу команде чете. Најприје смо за командира чете били предвидели капетана бивше југословенске војске Момчила Милутиновића, који је тада живео у Београду. За комесара чете предвидели смо професора Венијамина Маринковића. Одлучено је да Драган Миливојевић оде у Београд, да нађе Момчила Милутиновића, пренесе му поруку и доведе га у Ивањицу.

Нашавши се с Душаном Јемуовићем и Предрагом Вилимоновићем, Милан Мијалковић је пажљиво саслушао њихова обавештења. Послије тога дао им је задатке шта и како треба да раде. Упутио их је како да се повежу са Окружним комитетом у Краљеву и наставе рад. Они су последије тога отишли у свој крај и развили живу активност на организовању устанка. Предраг Вилимоновић је био командант Копаоничког партизанског одреда, а Душко Јемуовић, Ђоко Павлић и Душан Лекић били су у првим редовима и одиграли значајну улогу у дизању устанка у том крају. Сви су се храбро борили и сви су погинули још у току 1941. године. Борци Рударске чете Копаоничког партизанског одреда касније су ушли у састав Прве пролетерски бригаде, а један вод рудара дошао је у састав Моравичке чете код Нове Вароши.

Послије договора с Мијалковићем, кренули смо још интензивније у народ, обавештавали о одлуци партијског руководства и отворено позивали на оружану борбу против окупатора. Мићо Матовић био је задужен за рад у Ивањици, а радио је и са омладином. У раду су му помагали Милка Петровић, Периша Перишић и Драган Миливојевић. Ја сам био задужен за подручје Глијеча, Прилика, Церове и још неких места у том дијелу среза. Венијамин Маринковић и Ратко Петровић били су задужени за Средњу Реку, Вионицу, Придворицу и друга села у том дијелу среза. У Ковиље и Братљево упућен је Милоје Дилпарић, а у Свештици је радио Драгиша Мићић. Оваква задужења задржали смо све до формирања Моравичке партизанске чете.

Интензивно смо се припремали за збор код Бијеле цркве испод Брезове. Дан прије одржавања збора ја и Периша Перишић дошли смо у Брезову и у засеоку Стамболићи одржали састанак с групом комуниста. Ту смо одредили задатке комуниста на заказаном збору.

Сутрадан је на сабор дошло мноштво света. Сабор смо претворили у збор. На збору је говорио Мићо Матовић. Потом је прочитан Проглас Централног комитета КПЈ поводом напада фашистичке Немачке на СССР, а у великом броју примерака овај Проглас је подијељен окупљеном народу. Били су дошли и четници Божа Јаворца, али су прије почетка Мићовог говора напустили збор. Ми смо с Јаворцем раније покушавали да разговарамо о сарадњи у борби против окупатора. Он је такву сарадњу одбио. На сабор је било дошло и неколико жандарма, али су се изгубили чим је збор почео. Ми смо, иначе, били спремни да их одмах разоружамо ако се почну мешати у збор. За то је Мико Велимировић био довео једну наоружану групу из Ивањице.

У другој половини јула 1941. године одржан је састанак Среског комитета КПЈ са најактивнијим члановима Партије. Овај састанак одржан је на једном брду изнад Ивањице. На састанак је дошао Милинко Кушић. Најприје смо дуго чекали другове из Брезове, који су много каснили. Кад су сви стигли, Кушић је говорио о припремама за устанак у ужичком округу. Послије тога говорио је и о стању у суседном златарском срезу. Нагласио је потребу да у моравичком срезу што прије треба формирати партизанску чету и кренути у конкретне акције. Послије тога ми смо Кушића обавијестили колико се добровољаца јавило за партизане и колико имамо оружја. Састанак је трајао дуго. Један од другова рече како неки сељаци, који би жељели отићи у партизане, постављају захтев да морају скинути сијено, снабдјети храном жену и дјецу, па би потом дошли у чету. Кушић је на то рекао да је првенствени задатак борба против окупатора, а ове послове може и неко други обавити, али је затим нагласио да оваквим породицама треба помоћи. На завршетку састанка договорено је да се изврше све припреме и да се првих дана августа оснује партизанска чета и да носи име Бошка Петровића, шпанског борца.

Пред крај јула 1941. године одржан је још један важан састанак код ивањичког гробља. На састанку су били чланови Среског комитета КПЈ и неколико другова из Ивањице. Неколико дана прије тога дознало се да је Момчило Милутиновић у Београду ухапшен и стријељан. Ми смо га били предвидјели за командира чете. Сада смо морали мењати ту одлуку. На састанку код ивањичког гробља одлучили смо да команда чете има овакав састав: командир чете да буде Евгеније Гејо Главинић. Комесар да буде Венијамин Маринковић. Замјеник командира да буде Леко Главинић, а замјеник комесара Мате Ујевић. Затим су одређени другови који ће прихватити поједине групе, довести их до Лучке Ријеке и одатле на Клековицу, где је предвиђено да се формира партизанска чета. Кушић је чекао код Лучке Ријеке. Мићо Матовић отишао је на Шљивићко гробље. И ја сам пошао с њим. Група која је дошла из Глијеча преко Шљивићког гробља упућена је Кушићу, а ми смо наставили да чекамо групу из Брезове, која те ноћи није

Стигла. Договорили смо се да Мићо Матовић оде у Брезову и сакугаш све оне који су били спремни да дођу у партизане.

Преданили смо на терену код Лучке Ријеке. У току следеће ноћи прешли смо мост на Моравици. У колони смо се упутили на зборно мјесто. У Клековици су нас сачекали Венијамин Маринковић, Ратко Петровић и још неколико другова из тог краја.

На Клековици смо формирали Моравичку партизанску чету и дали јој име шпанског борца из овог краја Бошка, Петровића.

Формирање Моравичке партизанске чете дјело је комуниста и њихове активности. Партијска организација у срезу моравичком тада није била бројна, могли смо имати највише до 30 чланова Партије и кандидата. Било је појединаца који су пред првим тешкоћама посустали, али долазиле су нове снаге и револуција се наставила. Имали смо подршку великог броја напредних људи из овог краја. Храну нам је из Ивањице често слао Никола Дамјановић. У Шљивићима су нас често хранили радници из рудника у Глијечи Радосав и Милинко Шљивићи. Док смо били на Видином кршу, око исхране и прања рубља бринула се Софија Поповић, код које је Милинко Кушић одрастао. Софија је у данима расула старе југословенске војске сакрила двије пушке и доста муниције и предала их чети када се она формирала. Посебно су свему овоме доприносили Периша Перишић и Драган Миливојевић. Они су обављали све курирске везе. Били су за такве задатке веома подесни и неупадљиви. Миливојевић је становао преко моста на десној обали Моравице, а радио као службеник у здравственој станици па нико није сумњао зашто он тако често прелази мост. Периша Перишић био је студент. Имао је велики углед. Осим тога био се оженио Милком Вучићевић, а Милкина имућна породица била је одлична камуфлажа за активност какву је Периша обављао...

Мате УЈЕВИЋ